

Sprievodca

AUTOEVALVAČNÝMI NÁSTROJMI

Autorka:

Mgr. Lenka Mihalicová

Obsah

Úvod	3
Akým témam sa venujú autoevalvačné nástroje?	5
Ako pracovať s autoevalvačnými nástrojmi?	8
Pilotné overenie autoevalvačných nástrojov v praxi	10
Záver.....	12

Úvod

"Každý rodič prichádza do poradenského zariadenia s očakávaním a nádejou, že konečne našiel miesto, kde sa dozvie viac informácií o riešení špecifických problémov svojho dieťaťa. Či sa to poradenskému zariadeniu podarilo, na to môžu dať odpoveď autoevalvačné nástroje."

Mgr. Eva Polgáryová, PhD. (Štátna školská inšpekcia, Bratislava)

Autoevalvačné nástroje sú praktické formuláre, vďaka ktorým môžu odborní a pedagogickí zamestnanci, ale aj školy, školské zariadenia a centrá poradenstva a prevencie **vyhodnotiť kvalitu odbornej činnosti, manažmentu inštitúcie, či individuálneho fungovania**. Poskytujú užitočnú spätnú väzbu, vzájomnú reflexiu a podporujú rozvoj kvality jednotlivcov, tímov a zariadení v systéme poradenstva a prevencie. **V tomto dokumente nájdete návody, ako s nimi pracovať, ako aj inšpiráciu pre ich využitie vo forme spätných väzieb zo systému poradenstva a prevencie.**

Autoevalvácia (samohodnotenie) je spôsob, ako jednoduchou formou získať spätnú väzbu na kvalitu práce a fungovania organizácie. Pomáha spoznať silné a slabé stránky jednotlivcov aj organizácie. Pre vedúceho odborného zamestnanca proces samohodnotenia ponúka možnosť podporiť rozvoj „svojho“ zariadenia PaP, naplánovať stratégiu rozvoja zariadenia a v nadväznosti na to kontinuálne zvyšovať kvalitu poskytovaných služieb.

Viac o samohodnotení sa môžete dozvedieť z dokumentov, ktoré sme na tému samohodnotenia spracovali, nájdete ich na stránke Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie (ďalej "VÚDPaP"):

- Sprievodca samohodnotením v systéme PaP, ktorý sa zaoberá dôvodmi a cieľmi samohodnotenia pre zariadenia v systéme PaP

<https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2023/09/sprievodca-samohodnotenim-v-systeme-pap.pdf>

- Sprievodca samohodnotením výkonov odborných činností, ktorý popisuje samohodnotenie vo vzťahu k výkonovým štandardom odborných činností, prepojenie štandardov, výkonov a indikátorov a prináša praktický návod samohodnotenia výkonových štandardov:

<https://vudpap.sk/hlavne-cinnosti/standardy-odbornych-cinnosti/podpora-implementacie-standardov/>

Autoevalvačné nástroje vznikli v priebehu národného projektu VÚDPaP s názvom Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie k inklúzii a úspešnosti na trhu práce (ďalej "NP Štandardy") v období rokov 2021-2023, v rámci vytvorenej pracovnej skupiny externých expertov, odborníkov z praxe – odborných a pedagogických zamestnancov priamo z CPP, školských podporných tímov, a tiež zamestnancov Štátnej školskej inšpekcie, so zástupcami Platformy rodín detí zo zdravotným znevýhodnením. Prešli pilotným overovaním v praxi (viac o overovaní na str. 9).

„Priebežne som ako konzultantka aktívne komunikovala s jednotlivými autormi, zvlášť vyzdvihujem vedenie pracovnej skupiny, ktoré sa snažilo do práce vkladať osobný rozmer, profesionalitu a zodpovednosť. Dovolím si tvrdiť, že následne sa táto snaha úspešne preniesla do celého procesu tvorby i výsledkov, teda samotných autoevalvačných nástrojov. Bolo náročné vytvoriť nástroje, ktoré by pokryli čo najširšiu oblasť systému prevencie a poradenstva, a zároveň vnímali a rešpektovali časové vyťaženie odborných a pedagogických zamestnancov, zákonných zástupcov, či zamestnancov vo vedúcich pozíciách, aby naplnil potreby a spokojnosť všetkých cieľových skupín. Aj preto verím, že ponúkané nástroje vám budú v plnej spokojnosti slúžiť a v rámci svojich možností ich budete čo najviac používať.“

PaedDr. Jana Lednická (riaditeľka, CPP Bratislava III.)

Akým témam sa venujú autoevalvačné nástroje?

Autoevalvačné nástroje boli tvorené so zámerom uľahčiť vám, pedagogickým a odborným zamestnancom, pohľad na to, ako naplňate rôzne oblasti svojej činnosti. Ich spoločným menovateľom je možnosť zamyslieť sa nad silnými a slabými stránkami, prínosmi a prekážkami, uvažovať, či priamo pomenovať priestor na zlepšenie.

Pokrývajú viaceré oblasti a témy pre jednotlivcov, napríklad: reflexia prežívania, vyhodnotenie miery pracovnej spokojnosti a pracovnej motivácie, získanie spätnej väzby o miere schopnosti empatie, náhľad na profesionálny rozvoj, ale aj zhodnotenie výkonov odborných činností, efektivity, spoznanie očakávaní a spokojnosti, zistenie názorov po zrealizovaných odborných činnostiach. Z tém pre autoevalváciu na úrovni organizácie nájdete napríklad swot analýzu, strategické plánovanie, silné a slabé stránky, hodnotové portréty, profesijné potreby, spoluprácu, zisťovanie postojov a vzťahov, výchovné štýly, mapovanie odborných činností, hodnotiace rozhovory.

Vo VÚDPaP sme v rámci NP Štandardy identifikovali v oblasti podpory inštitucionálneho rozvoja najčastejšie témy spojené s rozvíjaním kvality, procesov a postupov v zariadeniach PaP. Zohľadňovali sme pritom zistenia z mapovania potrieb zariadení PaP a špeciálnych výchovných zariadení, z mapovania ich pripravenosti na implementáciu štandardov, a tiež skúsenosti v rámci spolupráce so zariadeniami zapojenými do spolupráce v NP Štandardy (napr. podpora zariadení v spracovaní stratégie inštitucionálneho rozvoja).

Prinášame spolu 45 autoevalvačných nástrojov, ktoré sme na základe ich obsahového zamerania rozdelili do 5 oblastí.

1. Podpora kvality odborných činností (19 nástrojov) - vykonávanie, poskytovanie odbornej činnosti vrátane metodicko-odborných činností, spolupráca subjektov v systéme PaP navzájom:

- Mapovanie odborných činností vykonávaných v škole v starostlivosti o žiaka/školský psychológ (Andrej Opálený)
- Mapovanie odborných činností vykonávaných v škole v starostlivosti o žiaka/školský špeciálny pedagóg (Andrej Opálený)
- Mapovanie odborných činností vykonávaných v škole v starostlivosti o žiaka/školský logopéd (Andrej Opálený)
- Mapovanie odborných činností vykonávaných v škole v starostlivosti o žiaka/liečebný pedagóg (Andrej Opálený)
- Mapovanie odborných činností vykonávaných v škole v starostlivosti o žiaka/sociálny pedagóg (Andrej Opálený)
- Mapovanie odbornej starostlivosti o klienta/žiaka zo strany koordinátora klienta/žiaka (Andrej Opálený)
- Mapovanie odbornej starostlivosti o klienta/žiaka zo strany školského podporného tímu (Andrej Opálený)
- Mapovanie odbornej starostlivosti o klienta/žiaka zo strany koordinátora klienta/žiaka v spolupráci s rodičom/ ZZ (Andrej Opálený)

- Mapovanie odbornej starostlivosti o klienta/žiaka zo strany multidisciplinárneho tímu (Andrej Opálený)
- Mapovanie odbornej starostlivosti o klienta/žiaka zo strany odborného konzília (Andrej Opálený)
- Hodnotenie spolupráce pedagóga/triedneho učiteľa a školského podporného tímu (Andrej Opálený)
- Hodnotenie spolupráce školského podporného tímu a pedagóga/triedneho učiteľa (Andrej Opálený)
- Hodnotenie spolupráce poradenského centra a školy (Andrej Opálený)
- Hodnotenie spolupráce školy a poradenského centra (Andrej Opálený)
- Podporná úroveň 1. stupňa v škole (Andrej Opálený, Eva Polgáryová)
- Podporná úroveň 2. stupňa v škole (Andrej Opálený, Eva Polgáryová)
- Prvý kontakt a očakávania rodiča/zákonného zástupcu v spolupráci so školským podporným tímom (Andrej Opálený)
- Efektívnosť odborného konzília a stretnutia odborného tímu v systéme PaP (Anton Kalina)
- Spolupráca pedagógov a školského podporného tímu (Anton Kalina)

2. Rozvoj zamestnancov (12 nástrojov) - v centre pozornosti je pedagogický a odborný zamestnanec z pohľadu svojej odbornosti a tiež ako osobnosť v roli zamestnanca v systéme PaP:

- Výchovné štýly a ich prejavy (Marek Dobeš)
- Rozvoj empatie (Marek Dobeš)
- Rozvoj sebareflexie (Marek Dobeš)
- Rozvojové portfólio – osobnostné predpoklady (Zuzana Laurincová)
- Rozvojové portfólio – odborné predpoklady (Zuzana Laurincová)
- Identifikácia silných stránok (Zuzana Laurincová)
- Identifikácia vzdelávacích potrieb (Jana Lednická)
- Hodnotový portrét zamestnanca (Anton Kalina)
- Zhodnotenie kompetencií sociálneho pedagóga v škole (Soňa Lovašová, Dana Tirpáková)
- Zhodnotenie kompetencií pedagogického asistenta v škole (Eva Polgáryová, Zuzana Staňová)
- Zhodnotenie kompetencií školského špeciálneho pedagóga (Eva Polgáryová, Zuzana Staňová)
- Zhodnotenie kompetencií školského psychológa (Andrej Opálený, Eliška Kapitáňová)

3. Strategický rozvoj inštitúcie (3 nástroje) - kvalita odbornej činnosti a manažmentu celej organizácie, inštitúcie, zariadenia:

- Strategické plánovanie rozvoja poradenského zariadenia v systéme PaP (Anton Kalina)
- Hodnotový portrét zariadenia (Anton Kalina)
- SWOT analýza (Zuzana Laurincová)

4. Interná komunikácia (5 nástrojov) - komunikácia medzi vedením organizácie (školy, školského zariadenia) a pedagogickými a odbornými zamestnancami (ďalej "PZ a OZ") alebo medzi zamestnancami navzájom:

- Hodnotiace rozhovory (Jana Lednická)
- Vzájomná interakcia v pracovnom kolektíve (Marek Dobeš)
- Percepcia pracovnej spokojnosti a motivácie zamestnancov v systéme PaP (Anton Kalina)
- Riadenie a vedenie odborných zamestnancov zariadenia PaP (Anton Kalina)
- Potreby pre výkon odborného zamestnanca (Anton Kalina)

5. Externá komunikácia (6 nástrojov) - procesy a aktivity smerom k verejnosti, hodnotenie očakávaní a spokojnosti s poskytovanými odbornými činnosťami zo strany rodiča/zákonného zástupcu:

- Webová stránka zariadenia PaP pre prijímateľov odbornej starostlivosti (Anton Kalina)
- Webová stránka zariadenia PaP pre odborných zamestnancov – základná verzia (Anton Kalina)
- Webová stránka zariadenia PaP pre odborných zamestnancov – rozšírená verzia (Anton Kalina)
- Vyjadrenie očakávania a spokojnosti s poskytovaním odborných činností - 1. návšteva poradenského zariadenia (Eva Polgáryová)
- Vyjadrenie spokojnosti s poskytovaním odborných činností - ukončenie starostlivosti (Eva Polgáryová)
- Reflexia prvého stretnutia rodiča, zákonného zástupcu žiaka s odborným zamestnancom školy (Anton Kalina)

„Autoevalvácia je východiskom pre modifikáciu tých riadiacich a odborných procesov škôl a školských zariadení, vďaka ktorým sa môžu zariadenia zlepšovať. Jej organickou súčasťou sú autoevalvačné nástroje, ktoré umožňujú identifikovať podstatu, hodnotu a cenu týchto procesov. Čím sú autoevalvačné nástroje presnejšie a rozmanitejšie, tým je možné hlbšie spoznať stav viacerých riadiacich a odborných procesov realizovaných v školách a školských zariadeniach. Ich výsledky môžu byť často prekvapujúce, ale práve to je východisko vedúce k efektívnym rozvojovým a strategickým zmenám.“

Mgr. Anton Kalina (psychológ, CPP Banská Bystrica)

Ako pracovať s autoevalvačnými nástrojmi?

Použitie autoevalvačných nástrojov v praxi je rôzne náročné na čas, poskytuje veľa možností, kombinácií a spôsobov využitia na základe vlastného rozhodnutia a potrieb každého zariadenia, tímu alebo jednotlivca. Ich použitie závisí na vašich možnostiach a konkrétnej situácii. Odporúčame vám prispôbiť si napríklad znenie otázok vo formulároch tak, aby bol nástroj čo najviac šitý na mieru vašim potrebám, resp. rozvojovým potrebám vo vašej organizácii.

Všetky autoevalvačné nástroje sú spracované v rovnakej štruktúre:

1. Úvod

- V ňom autor vysvetľuje základné východiská nástroja, prípadne uvádza niektoré dôležité teoretické rámce pre daný nástroj.

2. Popis autoevalvačného nástroja pre administrátora

- Táto časť popisuje informácie a inštrukcie pre administrátora. Administrátor je v prípade autoevalvačných nástrojov osoba majúca na starosti administráciu, osoba poverená vedením a realizáciou celého procesu autoevalvácie. Administrátorom môže byť OZ, PZ, vedúci zamestnanec, člen školského podporného tímu, multidisciplinárneho tímu alebo iný jednotlivec po dohode s vedením zariadenia, školy. Odporúčame poveriť administrátorskou rolou konkrétneho zamestnanca podľa toho, na aký účel potrebujete využiť autoevalvačný nástroj.

3. Popis autoevalvačného nástroja pre respondenta

- Respondent je osoba odpovedajúca na otázky vo formulári. Vyjadruje svoj názor na základe inštrukcií administrátora – pri konkrétnej otázke napríklad vyberá jednu/viacero z ponúkaných možností, označuje odpoveď na hodnotiacej škále, píše odpoveď vlastnými slovami a pod. Odporúčame prispôbiť znenie inštrukcií pre vašich respondentov tak, aby boli šité na mieru vašim potrebám autoevalvácie vo vybranej téme.
- Každý popis obsahuje informácie o celi autoevalvačného nástroja, uvádza cieľovú skupinu, odhadovaný čas potrebný na vyplnenie formulára, popis oblastí alebo častí formulára, počet otázok s poznámkou o otvorených alebo zatvorených otázkach, informácie k potrebe údajov o respondentovi, resp. o možnosti odpovedať anonymne. Všetky nástroje sú variabilné, je možné si ich upravovať, meniť, dopĺňať alebo vyberať tie časti, ktoré sú pre administrátora alebo respondenta relevantné, s ktorými potrebuje aktuálne pracovať.

4. Formulár autoevalvačného nástroja

- Po inštrukciách pre administrátora a respondenta nasleduje samotný formulár autoevalvačného nástroja. Môžete ho využiť v uvedenom znení alebo si jeho znenie prispôbiť, modifikovať otázky, či pridať vlastné. V prípade, že máte záujem upraviť formulár podľa vašich potrieb, je pre vás dispozíciou na webstránke VÚDPaP na stiahnutie ako samostatný dokument vo formáte .docx.

5. Vyhodnotenie a odporúčania

- V tejto časti nájdete pokyny, možnosti a návrhy na vyhodnotenie daného nástroja a interpretáciu výsledkov spolu s odporúčaniami autorov.

6. Zdroje

- V poslednej časti nástroja nájdete použité alebo alebo ďalšie odporúčané zdroje, materiály a publikácie k témam jednotlivých nástrojov.

Autoevalvačné nástroje sú k dispozícii v dvoch formátoch. Vo formáte .pdf nájdete celý (kompletný) nástroj vo vyššie opísanej štruktúre. Vo formáte .docx si môžete osobitne stiahnuť formulár autoevalvačného nástroja pre prispôbenie podľa vašej konkrétnej situácie, potrieb.

Forma a jazyk

V texte sa používa lomka „/“ ako znak, ktorý označuje možnosť, variant a nahrádza spojku „alebo“. Vo všetkých nástrojoch sa stretnete so všeobecne zaužívanými skratkami, ktoré sú v texte priamo vysvetlené. Uvedomujeme si dôležitosť používania rodovo korektného jazyka – a teda vyvážené používanie ženského a mužského rodu. Zároveň sme sa snažili pri tvorbe tohto materiálu myslieť na to, aby bol pre čitateľa/čitateľku prehľadný, a keďže právne formulácie sú v mužskom rode, rozhodli sme sa používať tento tvar aj v našich nástrojoch a pod označením „odborný zamestnanec“ rozumieme a myslíme aj odborné zamestnankyne, rovnako to platí pri označení ďalších skupín pedagogických a odborných zamestnancov, žiakov/klientov/detí a rodičov/zákonných zástupcov.

Pilotné overenie autoevalvačných nástrojov v praxi

Prvá časť overovania nástrojov v praxi prebiehala od júla 2022 do októbra 2022. 42 autoevalvačných nástrojov si v praxi vyskúšalo 15 odborníkov a poskytli k nim spätnú väzbu prostredníctvom hodnotiaceho dotazníka (v elektronickej forme). V marci a apríli 2023 bolo overených ďalších 7 autoevalvačných nástrojov, do spätnej väzby sa zapojilo 21 odborníkov z praxe. Overovatelia ocenili pri väčšine nástrojov stručnosť, jasnosť, prehľadnosť a možnosť rýchleho zberu údajov s vyhodnotením. Po zohľadnení spätnej väzby a finálnom pripomienkovaní vo VÚDPaP bolo na zverejnenie posunutých 45 nástrojov.

Prínosy a pozitíva autoevalvačných nástrojov podľa overovateľov (výber zo spätých väzieb):

- zlepšenie a zvýšenie kvality vykonávaných činností;
- spätná väzba od prijímateľa poskytovanej starostlivosti;
- možnosť pre respondenta odpovedať anonymne;
- mapovanie očakávaní rodičov, kolegov, vedenia;
- cenný nástroj pre vedenie zariadenia v každej z oblastí poskytovaných činností;
- možnosť porovnania s hodnotením pri ukončení starostlivosti;
- možnosť použitia len určitej časti dotazníka, podľa uváženia a rozsahu poskytovanej služby;
- podrobne, precízne vypracovaný a je veľmi dobrým sprievodcom pri nastavení vízie, poslania a cieľov poradenského zariadenia;
- presne zadefinovaná cieľová skupina, otázky sú konkrétne, jednoduché vyhodnotenie s jasným záverom a vhodnými odporúčaniami;
- odborne pripravený, zahŕňa oblasti, ktoré po dôkladnej analýze môžu výrazne napomôcť upraviť zistené nedostatky, zlepšiť atmosféru na pracovisku;
- podporujú motiváciu pedagogických a odborných zamestnancov, tímovú spoluprácu a vyjadrenie vlastného názoru;
- dobré východisko pre vedúcich zamestnancov pri tvorení celkového obrazu aj stratégie zariadenia, školy ;
- zaujímavý a motivačný nástroj, otvára možnosti nového náhľadu a je inšpiratívny;
- prehľadný, zrozumiteľný, využiteľný v praxi;
- precízne a dobre vypracovaný, inšpiruje k zamysleniu sa nad vykonávaním svojej profesie;
- jednoduchý, zrozumiteľný, prehľadný, stručný a presne vystihuje problematiku;
- dobrý nástroj ako sa môže PZ alebo OZ zorientovať vo svojich kompetenciách, kde sa nachádza a kam by mal smerovať, ak chce niečo zlepšiť;
- zistenie mnohých ďalších kompetencií, ktoré máme a mohli by sme ich vykonávať;
- výborný nástroj na zhodnotenie svojej práce;
- pomôže pri podporovaní inkluzívneho prostredia v škole;
- overenie a utvrdenie sa vo svojich kompetenciách a získanie nových podnetov k napredovaniu a skvalitneniu práce;
- materiál poskytuje sumarizáciu informácií a námetov súvisiacich s prácou školského špeciálneho pedagóga, návrhy na zlepšenie sú podnetné.

„Zabezpečenie odbornej starostlivosti o dieťa/žiaka/klienta je cieľom každého zariadenia, ktoré sa

podieľa na vzdelávaní a výchove detí v spolupráci s rodinou. Nové zákony bližšie špecifikujú inkluzívne vzdelávanie, možnosti vytvárania školských podporných tímov, 5-stupňovú podporu starostlivosti o dieťa/žiaka/klienta. Zároveň sú vydané obsahové a výkonové štandardy zabezpečujúce kvalitnú starostlivosť, ktorá bude v budúcnosti viac kontrolovaná a vyžadovaná. Je len prirodzené, že v rámci štandardov a celého projektu vznikol materiál, ktorý poukazuje na možnosti mapovania odbornej starostlivosti o dieťa/žiaka/klienta. Navrhované autoevalvačné nástroje umožňujú v blízkej budúcnosti mapovať starostlivosť zo strany a prostredníctvom viacerých aktérov v systéme prevencie a poradenstva: koordinátorom klienta/žiaka, školského podporného tímu, multidisciplinárneho tímu a odborného konzília, ale aj rodičov a zákonných zástupcov.“

Mgr. Ing. Andrej Opálený, PhD. (školský špeciálny pedagóg, ZŠ, Lichardova 24, Žilina)

Záver

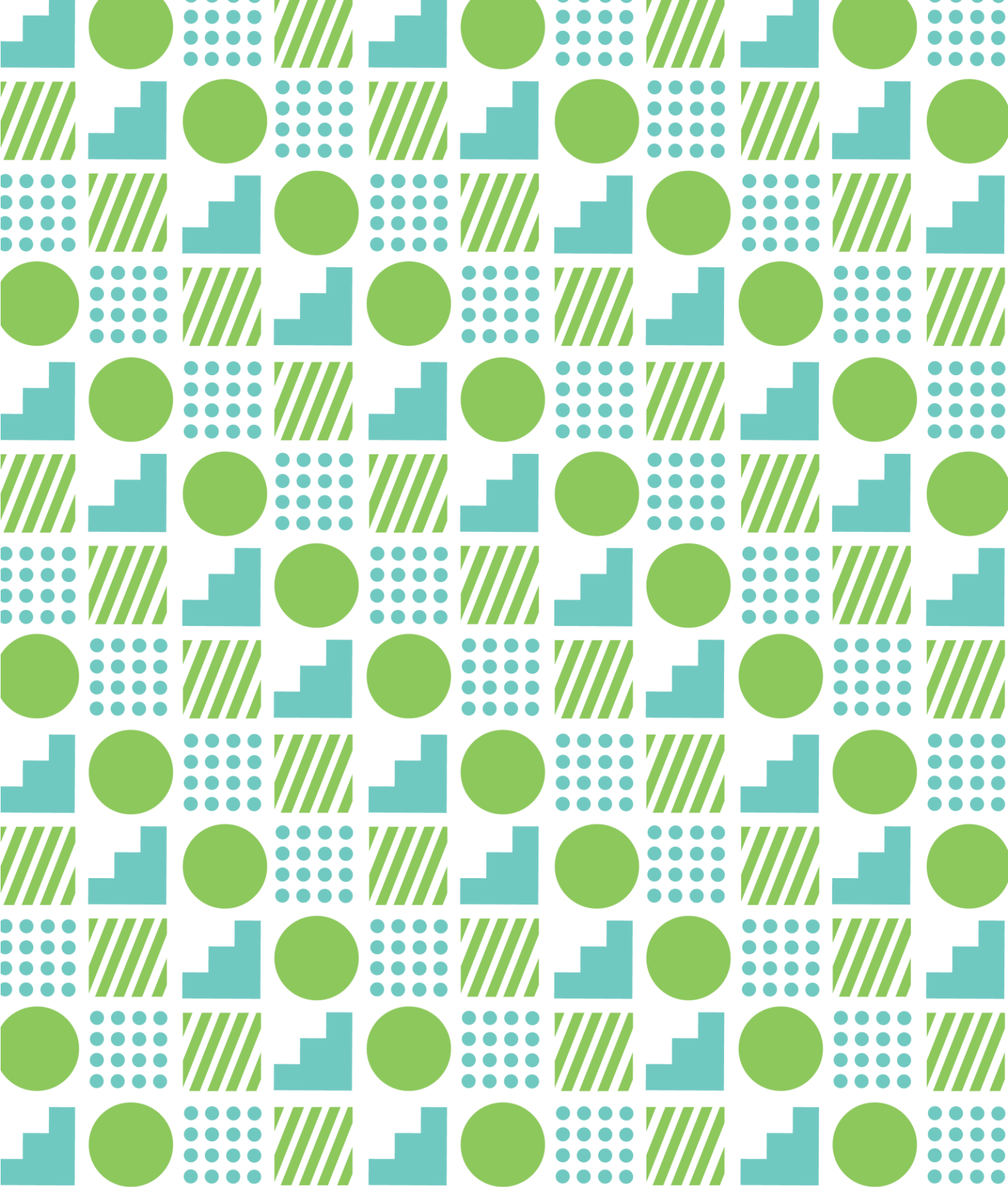
Samohodnotenie je užitočným procesom pre každého, komu záleží na vlastnom rozvoji a zlepšovaní sa na ceste ku kvalitnému zabezpečeniu svojich služieb. Proces autoevalvácie obvykle končí diskusiou o tom, čo je možné urobiť v záujme udržania stavu, ak je vnímaný ako vyhovujúci, alebo jeho zmeny k lepšiemu. Pre chápanie významu autoevalvácie je určite dôležitá aj jej tesná súvislosť so zmenou a s celkovým rozvojom. Autoevalvácia má potenciál byť predpokladom zmeny uskutočnenej na základe poznania reality a jej potrieb. Práve to je účel autoevalvačných nástrojov, ktorými chcú ich autori a autorky prispieť ku skvalitneniu systému poradenstva a prevencie.

„Autoevalvačné nástroje vznikali ako nástroje na inšpiráciu a skvalitnenie poradenského systému. Autori si boli po celý čas vedomí, že chcú vytvoriť nástroje, ktoré budú prakticky využiteľné a nie zaťažujúce, mali snahu a zámer vytvoriť súbor nástrojov, ktoré budú s dôverou a chuťou pomáhať k zlepšovaniu Vám, Vaším klientom, ich zákonným zástupcom a samozrejme Vaším zamestnancom na ceste k vyššej spokojnosti.“

PaedDr. Jana Lednická (riaditeľka, CPP Bratislava 3)

Veríme, že súbor autoevalvačných nástrojov, ktorý vám prinášame, si nájde vo vašich zariadeniach a školách svoje miesto a využitie, že bude užitočnou pomôckou na ceste ku skvalitneniu vašich služieb a odborných činností.

VÝSKUMNÝ ÚSTAV
DETSKEJ PSYCHOLÓGIE
A PATOPSYCHOLÓGIE

ŠTANDARDY
NÁRODNÝ PROJEKT

+421 2 4342 0973
sekretariat@vudpap.sk
www.vudpap.sk

Štandardizáciou systému poradenstva a prevencie
k inklúzii a úspešnosti na trhu práce